

ĐỀ CƯƠNG MÔN HỌC

1. THÔNG TIN VỀ MÔN HỌC

- 1.1 Tên môn học: **XÃ HỘI HỌC ĐẠI CƯƠNG**
1.2 Mã môn học: **SOCI1301**
1.3 Khoa/Ban phụ trách: **Khoa XHH-CTXH-ĐNAH**
1.4 Số tín chỉ: **03 LT (03LT/0TH)**

2. MÔ TẢ MÔN HỌC :

Đây là môn học đầu tiên của ngành Xã hội học. Môn học này cung cấp một số khái niệm cơ bản của XHH. Sinh viên phải học môn này trước khi bắt đầu các môn có tính lý thuyết như LSXHH, Lý thuyết xã hội học đương đại và các môn phương pháp nghiên cứu như PPNCXHH1 & 2.

3. MỤC TIÊU MÔN HỌC

3.1 Mục tiêu chung :

Cung cấp những khái niệm căn bản của xã hội học, giới thiệu một số chủ đề, lý thuyết, phương pháp cơ bản của xã hội học. Đồng thời sinh viên thực tập phân tích một số vấn đề xã hội bằng cách vận dụng các lý thuyết, khái niệm đã học.

3.2 Mục tiêu cụ thể :

- Nắm vững các khái niệm, lý thuyết căn bản của xã hội học.
- Bước đầu biết vận dụng các lý thuyết và khái niệm xã hội học để phân tích một số vấn đề xã hội.

3.2.1 Kiến thức :

- Có hiểu biết ban đầu về các lối tiếp cận lý thuyết xã hội học và đặc điểm của lối nhìn xã hội học; về phương pháp xã hội học; hiểu biết về các yếu tố cấu thành xã hội và văn hóa; hiểu được các yếu tố cấu thành nhân cách; hiểu các loại hình tổ chức xã hội và định chế xã hội; hiểu sự phân tầng xã hội; hiểu biết về hiện tượng lệch lạc xã hội; biết được các loại hình hành vi tập thể và các phong trào xã hội và cuối cùng hiểu biết về biến chuyển xã hội và quá trình hiện đại hóa.

3.2.2 Kỹ năng :

- Biết vận dụng các kiến thức trên để bước đầu phân tích một số vấn đề xã hội

3.2.3 Thái độ :

- Ý thức được các vấn đề xã hội là phức tạp, đa chiều và cần được phân tích dưới nhiều góc độ khác nhau.
- Ý thức được chiều kích xã hội là một khía cạnh quan trọng trong việc phân tích các hiện tượng xã hội.

4. NỘI DUNG MÔN HỌC

STT	Tên chương	Mục, tiểu mục	Số tiết				Tài liệu tự học
			TC	LT	BT	TH	
1.	Xã hội học là gì?	1.1 Quan điểm xã hội học 1.2 Từ tư tưởng xã hội đến khoa học xã hội: 1.2.1 Sự ra đời và phát triển của xã hội học trước TC I: 1.2.2 Các nhà xã hội học tiên phong: 1.3 Xã hội học đương đại và các lý thuyết của nó 1.3.1 Mô hình lý thuyết tương tác xã hội 1.3.2 Mô hình lý thuyết cơ cấu chức năng 1.3.3 Mô hình lý thuyết mâu thuẫn xã hội 1.4 Các lãnh vực nghiên cứu của xã hội học	6	5	1		Nguyễn Xuân Nghĩa, Xã hội học, Nxb Đại học Mở TP. HCM, 2010
2.	Tổng quan về các phương pháp và kỹ thuật trong nghiên cứu xã hội học	2.1 Các bước đi để thực hiện một cuộc nghiên cứu xã hội học 2.1.1 Xác định đề tài 2.1.2 Nghiên cứu thăm dò và xem lại thư tịch 2.1.3 Xây dựng mô hình phân tích (xây dựng khung lý thuyết) 2.1.4 Thu thập dữ kiện 2.1.5 Phân tích dữ kiện,	5	4	1		Nguyễn Xuân Nghĩa, Xã hội học, Nxb Đại học Mở TP. HCM, 2010

STT	Tên chương	Mục, tiểu mục	Số tiết				Tài liệu tự học
			TC	LT	BT	TH	
		kiểm chứng giả thiết. 2.2 Một số phương pháp và kỹ thuật thu thập dữ kiện chính yếu trong nghiên cứu xã hội học: 2.2.1 Quan sát 2.2.2 Thí nghiệm 2.2.3 Điều tra xã hội học 2.2.4 Nghiên cứu tư liệu 2.3 Tương quan giữa phương pháp và lý thuyết.					
3.	Xã hội và văn hoá	3.1 Xã hội 3.1.1 Các loại hình xã hội 3.1.2 Xã hội trong bối cảnh toàn cầu hoá 3.2 Văn hoá 3.2.1. Ý nghĩa của văn hoá: 3.2.1.1 Định nghĩa văn hoá 3.2.1.2 Các bộ phận cấu thành văn hoá: văn hoá vật thể, văn hoá phi vật thể 3.2.1.3 Các thành tố cơ bản cấu tạo của văn hoá: chuẩn mực, giá trị, ngôn ngữ, kỹ thuật... 3.2.2 Thái độ đối với văn hoá: Thái độ vị chủng, thái độ xem văn hoá có tính tương đối. 3.2.3 Các khả năng khi hai nền văn hoá tiếp xúc với nhau: 3.2.3.1 Giao lưu văn hoá 3.2.3.2 Đồng hoá văn hoá 3.2.3.3 Thích nghi văn hoá 3.2.4 Các lý thuyết nghiên cứu và giải thích về văn hoá: 3.2.4.1 Lý thuyết sinh thái	5	4	1		Nguyễn Xuân Nghĩa, Xã hội học, Nxb Đại học Mở TP. HCM, 2010

STT	Tên chương	Mục, tiểu mục	Số tiết				Tài liệu tự học
			TC	LT	BT	TH	
		học văn hoá 3.2.4.2 Lý thuyết sinh vật học xã hội 3.2.4.3 Lý thuyết chức năng 3.2.4.4 Lý thuyết mâu thuẫn xã hội 3.2.4.5 Lý thuyết ký hiệu học					
4.	Quá trình xã hội hoá. Vị trí và vai trò xã hội.	4.1.1 Một số khái niệm cơ bản: quá trình xã hội hoá, nội tâm hoá, nhân cách 4.1.2 Một số lý thuyết giải thích về quá trình xã hội hoá và sự hình thành nhân cách: 4.1.2.1 lý thuyết sinh vật học xã hội 4.1.2.2 lý thuyết hành vi 4.1.2.3 quan điểm phân tâm học của S. Freud 4.1.2.4 lý thuyết tương tác biểu tượng của G. H. Mead 4.1.2.5 lý thuyết phát triển nhận thức của J. Piaget 4.1.2.6 lý thuyết về nhận thức đạo đức của L. Kohlberg 4.1.2.7 lý thuyết nhận thức đạo đức theo giới của C. Gilligan 4.1.3 Các giai đoạn, môi trường, tác nhân của quá trình xã hội hoá: 4.1.3.1 Các giai đoạn của quá trình xã hội hoá 4.1.3.2 Các môi trường, tác nhân của quá trình xã hội hoá: gia đình, nhà trường, bạn bè cùng trang	5	4	1		Nguyễn Xuân Nghĩa, Xã hội học, Nxb Đại học Mở TP. HCM, 2010

STT	Tên chương	Mục, tiểu mục	Số tiết				Tài liệu tự học
			TC	LT	BT	TH	
		lúa, truyền thông đại chúng, môi trường làm việc... 4.2. Vị trí và vai trò xã hội 4.2.1 một số khái niệm cơ bản: khuôn mẫu hành vi, vị trí và vai trò xã hội 4.2.2 một số đặc điểm của vị trí và vai trò xã hội 4.2.3 một số lỗi tiếp cận xã hội học giải thích về vai trò xã hội.					
5.	Tổ chức xã hội	5.1 Nhóm xã hội 5.1.1 Phân loại nhóm 5.1.1.1 Các đặc điểm của nhóm sơ cấp và thứ cấp 5.1.1.2 Các lý thuyết giải thích về nhóm 5.1.2 Năng động nhóm 5.2 Các loại hình tổ chức có quy mô lớn: 5.2.1 Tổ chức chính thức 5.2.2 Tổ chức quan liêu 5.3 Tổ chức chính thức và quan hệ sơ cấp trong xã hội hiện đại	4	3	1		Nguyễn Xuân Nghĩa, Xã hội học, Nxb Đại học Mở TP. HCM, 2010
6.	Phân tầng xã hội và di động xã hội	6.1 Một số khái niệm: 6.1.1 Dị biệt xã hội 6.1.2 Phân tầng xã hội: đẳng cấp, giai cấp 6.1.3 Di động xã hội: xã hội đóng, xã hội mở 6.2 Phân tầng xã hội và vấn đề văn hoá 6.3 Phân tầng xã hội và vấn đề quyền lực 6.4 Phân tầng xã hội và tư liệu sản xuất 6.5 Đặc trưng của di động	5	4	1		Nguyễn Xuân Nghĩa, Xã hội học, Nxb Đại học Mở TP. HCM, 2010

STT	Tên chương	Mục, tiểu mục	Số tiết				Tài liệu tự học
			TC	LT	BT	TH	
		xã hội trong xã hội hiện đại 6.6 Các lý thuyết giải thích về phân tầng xã hội: 6.6.1 lý thuyết Mác Lênin 6.6.2 quan điểm của M. Weber 6.6.3 các lý thuyết chức năng 6.6.4 các lý thuyết mâu thuẫn xã hội 6.6.5 các lý thuyết tương tác xã hội 6.7 Biến chuyển của phân tầng xã hội. 6.8 Phân tầng về chủng tộc, giới và tuổi tác 6.9: Phân tầng xã hội trong bối cảnh toàn cầu hoá					
7.	Kiểm soát xã hội và lệch lạc xã hội	7.1 Một số khái niệm: 7.1.1 - Lệch lạc xã hội 7.1.2 - Kiểm soát xã hội 7.1.3 - Hành vi lệch lạc và hành vi tội phạm 7.2. Các chức năng chính yếu của kiểm soát xã hội 7.2.1 - cô lập 7.2.2 - trừng phạt 7.2.3 - can ngăn, răn đe 7.2.4 - phục hồi 7.3. Các lý thuyết giải thích về lệch lạc xã hội 7.3.1 lý thuyết sinh vật học xã hội 7.3.2 các lỗi giải thích tâm lý học 7.3.3 - các lý thuyết chức năng của É. Durkheim, R. Merton... 7.3.4 - các lý thuyết mâu thuẫn xã hội	5	4	1		Nguyễn Xuân Nghĩa, Xã hội học, Nxb Đại học Mở TP. HCM, 2010

STT	Tên chương	Mục, tiểu mục	Số tiết				Tài liệu tự học
			TC	LT	BT	TH	
		7.3.5 - các lý thuyết tương tác xã hội: lý thuyết gán nhãn...					
8.	Thiết chế xã hội	8.1 Phân tích thiết chế: 8.1.1 - Định nghĩa thiết chế xã hội 8.1.2 - Một số nét đặc trưng của thiết chế xã hội 8.1.3 - Kết cấu, chức năng, quan hệ của thiết chế 8.2 Thiết chế trong xã hội hiện đại: 8.2.1 - Quá trình phân biệt hoá thiết chế xã hội 8.2.2 - Các lý thuyết giải thích về thiết chế xã hội 8.2.3 - Biến chuyển của các thiết chế xã hội	3	2	1		Nguyễn Xuân Nghĩa, Xã hội học, Nxb Đại học Mở TP. HCM, 2010
9.	Hành vi tập thể và phong trào xã hội	9.1: Hành vi tập thể 9.1.1 Khái niệm 9.1.2 Phân loại 9.1.3 Các lý thuyết giải thích 9.2: Phong trào xã hội 9.2.1 Khái niệm 9.2.2 Phân loại 9.2.3 Các lý thuyết giải thích	3	2	1		Nguyễn Xuân Nghĩa, Xã hội học, Nxb Đại học Mở TP. HCM, 2010
10.	Biến chuyển xã hội và quá trình hiện đại hoá	10.1 Biến chuyển xã hội: 10.1.1 - Định nghĩa 10.1.2 - Các yếu tố ảnh hưởng biến chuyển xã hội 10.2 Biến chuyển xã hội và quá trình hiện đại hoá: 10.2.1 - Một số đặc điểm của quá trình hiện đại hoá 10.2.2 - Quan điểm của các nhà xã hội học tiền phong về quá trình hiện đại hoá	4	3	1		Nguyễn Xuân Nghĩa, Xã hội học, Nxb Đại học Mở TP. HCM, 2010

STT	Tên chương	Mục, tiểu mục	Số tiết				Tài liệu tự học
			TC	LT	BT	TH	
		10.2.3 - Xã hội đại chúng hay xã hội giai cấp? 10.3 Một số lý thuyết giải thích về quá trình hiện đại hoá ở các nước đang phát triển: 10.3.1 - lý thuyết hiện đại hoá 10.3.2 - lý thuyết lệ thuộc 10.3.3 - lý thuyết dân tụy mới 10.3.4 - quan điểm của các nhà môi trường 10.4 Các mô hình về biến chuyển xã hội					

Ghi chú: 1) Sinh viên đọc giáo trình đã soạn

2) Tài liệu bài tập với các câu hỏi ở trang Web: <http://groups.google.com/group/xa-hoi-hoc/web/nhng-cng-trnh-ca-nguyn-xun-ngha>
 Hay <http://nguyenvnghia.blogspot.com>

5. TÀI LIỆU THAM KHẢO

5.1. Tài liệu chính:

- Nguyễn Xuân Nghĩa, *Xã hội học*, Trường Đại Học Mở TP. HCM, 2010

5.2. Tài liệu tham khảo thêm:

- Warren Kidd và tđk, *Những bài giảng về xã hội học*, NXB Thống kê, 2005.
- John Macionis, *Xã hội học*, Trung tâm dịch thuật, 2004
- Trần Hữu Quang, *Xã hội học nhập môn*, TP HCM, Viện Đào tạo mở rộng, 1993
- Richard T. Schaefer, *Xã hội học*. Người dịch Huỳnh Văn Thanh, NXB Thống Kê, 2005
- Pamela Abbott & Claire Wallace, *An Introduction to Sociology - Feminist perspectives*, 2nd ed., Routledge, London, 2005.
- Mai Văn Hai, *Xã hội học văn hóa*, NXB Đại học Quốc gia, 2011
- Émile Durkheim, *Các quy tắc của phương pháp xã hội học*, bản dịch của Nguyễn Gia Lộc, Hà nội, nxb Tri Thức, 2012.

- Anthony Giddens, *Introduction to sociology*, Polity, 2012
- Lê Ngọc Hùng, *Lịch sử và lý thuyết xã hội học*, NXB KHXH, Hà nội, 2015.
- John J. Macionis, Ken Plummer, *Sociology – a global introduction*, New Jersey, Prentice-Hall Europe, 2008.
- *Một vài vấn đề về xã hội học và nhân loại học*, NXB KHXH, Hà nội, 1996.
- Nguyễn Xuân Nghĩa, *Phương pháp và kỹ thuật trong nghiên cứu xã hội*. TPHCM, Đại học Mở TP. HCM, 2015.
- Nguyễn Xuân Nghĩa, *Xã hội học: khái niệm, khuynh hướng, vấn đề*. TPHCM, ĐHM-BC, 1998.
- Trương Lai, *Những nghiên cứu xã hội học về cơ cấu xã hội và chính sách xã hội*, NXB KHXH, Hà nội, 1994.
- Trương Lai (cb), *Xã hội học - Từ nhiều hướng tiếp cận và những thành tựu bước đầu*, NXB KHXH, Hà nội, 1994.

6. ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ HỌC TẬP

Quy định thang điểm : 10

STT	Hình thức đánh giá	Trọng số
1	Giữa kỳ : Dự lớp đầy đủ, bài làm cá nhân	30%
2	Thi cuối kỳ : (Thi trắc nghiệm + tự luận)	70%

7. KẾ HOẠCH GIẢNG DẠY

7.1. Kế hoạch giảng dạy lớp ngày : (4.5tiết/buổi)

STT	Buổi học	Nội dung	Ghi chú
1.	Buổi 1	Xã hội học là gì?	Bài tập của từng bài học: xin xem ở file Câu hỏi ở trang web tham khảo (Mục 4)
2.	Buổi 2	Tổng quan về các phương pháp và kỹ thuật trong nghiên cứu xã hội học	
3.	Buổi 3	(nt) + Xã hội và văn hoá	
4.	Buổi 4	(nt) + Quá trình xã hội hoá. Vị trí và vai trò xã hội.	
5.	Buổi 5	Tổ chức xã hội	
6.	Buổi 6	Phân tầng xã hội và di động xã hội	

STT	Buổi học	Nội dung	Ghi chú
7.	Buổi 7	Kiểm soát xã hội và lệch lạc xã hội	
8.	Buổi 8	Thiết chế xã hội	
9.	Buổi 9	Thiết chế xã hội (tt)+ Hành vi tập thể và phong trào xã hội	
10.	Buổi 10	+ Biến chuyển xã hội và quá trình hiện đại hoá	

8. GIẢNG VIÊN BIÊN SOẠN

- Họ và tên : NGUYỄN XUÂN NGHĨA
- Chức danh, học hàm, học vị : Giảng viên chính – Tiến sĩ

PHỤ TRÁCH KHOA

HÀ MINH TRÍ